

det till de centrala ämbetsverken samtidigt gjordes.

4 Den nuvarande kommunindelningen ses över, varvid syftet skall vara både att göra den kommunala förvaltningen mera lätthanterlig och att minska avståndet mellan kommunstyrelse och kommuninvånare. Kommunernas fullmäktigeförsamlingar ges befogenhet att utse ledamöterna i länsstyrelsernas lekmannastyrelser. Alternativt utses dessa direkt vid de allmänna valen av respektive kommuners röstberättigade invånare. De nyssnämnda

lekmannastyrelserna får rätt att besluta i alla frågor som rör samhällsplaneringen i stort inom det egna länet. På så vis skulle det demokratiska inflytandet över den offentliga verksamheten på regional nivå kunna behållas och rent av stärkas trots avvecklingen av landstingen. En närmare precisering av samhällsuppgifternas fördelning mellan staten och kommunerna, såsom har förordats i min artikel om skattesystemet och skatteförvaltningen i nr 5-6 av denna tidskrift, skulle verka i samma riktning.

ANDERS LUNDBERG:

Kommentarer till Thulstrups "vulgarisering"

Att vårda vårt språk är viktigt. Jag tolkar därför Åke Thulstrups (Å Th) artikel i nr 5-6 som en diskussionsinledning och överser med hans ordval ("vulgarisering, barbarisering") och bakomliggande känslor.

För en meningsfull diskussion krävs att värdepremisserna klart uttalas. På den punkten är Å Th ofullständig. Han vill att språket skall förändras i harmoni med dess "väsen", men beskriver inte detta väsen. För mig synes många av de tendenser, Å Th ogillar, stämma med språkets väsen. Han önskar också att vi kan behålla kontakten med vår klassiska litteratur. Det önskemålet delas nog av de flesta, men kan endast ha marginell betydelse för vår språkvård.

Språket har sin viktigaste funktion som kommunikationsmedel. De värdepremisses, som för mig väger tyngst, är därför

följande två:

- 1 I valet mellan två ord/uttryck bör man välja det som för mottagaren bäst återger avsändarens intentioner.
- 2 Av två ord/uttryck, med samma informationsvärde, bör man välja det som spar mest tid och energi.

Med dessa två principer kommer man långt, men Å Th godtar dem antagligen inte, ty utifrån dem framstår det mesta i hans artikel som ogenomtänkt eller halvgenomtänkt. Snälla Å Th, redovisa dina premisser!

Ibland tycks Å Th förväxla språkfrågor med sakfrågor. Uttrycket "har sparkats" är språkligt bättre än "har fått sin avskedsansökan beviljad" om någon har slutat en anställning mot sin vilja. Thulstrups ogillande har väl mer moraliska än språkliga grunder.

Hans utredning om robotar är heller

inte en ren språkfråga. Å Th tycks vilja hävda att en raketmotor inte uträttar arbete. Skriv om det i en vapenteknisk, inte en språkteknisk, artikel!

Ord som "rätt" och "fel" bör användas sparsamt inom språkvården. Grundskolläraren kan behöva dem av pedagogiska skäl, men högre upp är de förvirrande. Vad menas med att ett uttryck är fel, om det används inom en grupp människor och faktiskt fungerar. Ordet "annorlunda" är väl adjektiv när det används som adjektiv och "innan" preposition när det används som en sådan. Vill man invända mot en viss användning av ett ord, bör man åtminstone tala om vilka olägenheter denna användning kan ha i det givna sammanhanget.

Å Th gillar inte lösa sammansättningar som tex "stanna upp", trots att sådana konstruktioner högst väsentligt ökar språkets nyansrikedom. Vidare anser tydligen Å Th att en fras måste vara analyserbar för att ha mening. Därmed utmönstras många användbara fraser. Men om uttrycket "höra av sig" är meningslöst, så är "låta höra av sig" än mera meningslöst. Att låta göra något är ju att uppdraga åt någon annan att göra det i stället för att göra det själv.

Att använda en latinsk pluralform i singular betydelse borde vara lämpligt om det passar den svenska språkdräkten bäst. Några missförstånd behöver det ju inte bli, eftersom man sällan blandar latin och svenska i samma kontext. Att i talspråk avstå från att uttala vissa ord/stavelser kan vara ekonomiskt. Har Å Th i praktiken någonsin missförstått ett budskap på grund av att någon sagt va i stället för vara?

Å Th gillar inte heller bildspråk. Anvisa något bättre ord än "justitiemord" för att karakterisera tex målet mot Berit Hedeby! Nog var det ändå ett dråpslag mot fru

Justitia.

Beträffande objektsformer är läget mer komplicerat än Å Th vill låtsas om. Distinktionen mellan subjekt och objekt torde ha sina rötter i ett magiskt tänkesätt. Det finns inga logiska skäl att ha kasusformer, och deras informationsvärde är ringa i ett språk, rikt på prepositioner. Den angivna meningen med fem "dom" hade inte vunnit mycket på "de" och "dem". Uttrycket "formerna ... är identiska med de ..." är riktigt om man efter "de" tänker sig ett underförstått "former". Långsökt? Byt då ut "identiska med" mot "strängare än". Då vill många språkvårdare ha "de" i stället för "dem". Motivering: Ett underförstått "är". Är det mindre långsökt? I stället för godtyckliga regler på detta område skulle man vilja ha rådet: Välj den kasusform du själv tycker passar bäst!

I tre av Thulstrups exempel finns något, värt att tänka vidare på. Antagligen har massmediernas användning av ordet "generalstrejk" givit en felaktig bild av verkligheten. Antagligen kan det uppstå oklarheter om man blandar ihop "antingen", "varken" och "vare sig". Och ordet "nästa" förorsakar ofta missförstånd (vilket inte innebär att jag godtar Thulstrups analys). Å Th kunde ha fyllt sina sex sidor med många angelägna språkproblem och ändå bara ha skrapat på ytan av ett viktigt problemkomplex.

En sak är att peka på problem. En annan sak är att föreslå åtgärder. Jag skulle önska att massmedierna hade ett språkvårdsinstitut, som följde med i debatten och forskningen och som kontinuerligt utfärdade rekommendationer till massmedierna. Dessa i sin tur kunde aktivt bidra till vården och utvecklingen av vårt språk genom att ge språkfrågorna mer utrymme i tid och i spalter. Idag är SvD och Ny Teknik de enda tidningar jag känner till,

som bedriver regelbunden språkvård. Det finns kanske fler. Men det borde finnas många fler. Och TV borde ha ett stående

språkvårdsprogram. Det är vårt språk värt.

ÅKE THULSTRUP:

Svar

Docent Anders Lundberg ber mig i kritik av min språkuppsats i Svensk Tidskrift nr 5-6 att redovisa mina "premissar". Jag skall börja med att kritisera Lundbergs egna premissar.

Han skriver, att man i valet mellan två ord eller uttryck bör "välja det som för mottagaren bäst återger avsändarens intentioner". "Mottagaren" kanske är en stor allmänhet på flera hundratusen personer, bland vilka sättet att behandla vårt språk växlar högst avsevärt. Jag finner det inte alls lämpligt, att den som skriver eller talar till denna stora menighet bemödar sig att använda barnsliga eller banala eller vulgära skrivsätt. Den som har föresatt sig att skriva en kultiverad svenska, i kontakt med vårdat talspråk, bör enligt min mening hålla på denna stil och inte kompromissa med vulgärspråket. Detta har naturligtvis ett mäktigt, politiskt färgat stöd i kravet på "mera jämlikhet".

En annan av Lundbergs premissar lyder så här: "Av två ord/uttryck med samma informationsvärde bör man välja det som spar mest tid och energi". En i sanning riskabel premiss som bl a måste föra till att det högst nyttiga hjälp verbet "ha" kapas i bisatser, med påföljd att det vårdade talet

överges och den av 1600-talstyskan påverkade kanslistilen kryper in på dess plats ("Sedan Kommerskollegium erfarit, att svenska transportarbetarförbundet vidtagit stridsåtgärder - - -").

Att min kritik av uttrycket "han har sparkats", dvs avskedats, skulle ha "mer moraliska än språkliga grunder" är helt absurt. Min hållning bottnar i min motvilja mot vulgaritetens inträngande i tal och skrift.

Lundbergs påstående, att jag inte "gillar" lösa sammansättningar är helt oriktigt. Men jag tillåter mig kritisera sådana barbarismer som "stanna upp" och "ställa in" tex en resa.

Rent sublimt är det råd som Lundberg ger vår nutida ungdom med en av allt att döma mycket primitiv undervisning i svenska språket att bygga på: "Välj den kasusform du själv tycker passar bäst!" Detta konstiga uttalande synes stå i strid mot Lundbergs välgrundade önskemål om "ett språkvårdsinstitut som kontinuerligt utfärdade rekommendationer till massmedierna".

Min norm som skribent är det vårdade talspråket.